

festivalová recenzia – **hlavný program**

PREVÁDZAČI

Divadlo Petra Mankoveckého

autorka recenzie: Katarzyna Dudzic-Grabińska

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia:

21. 6. 2022 v Martine

Štúdia vzdávania sa

Nie je pre nikoho novinkou, že sa nevieme vyrovnávať so smrťou, že nám k tomu chýbajú nástroje, novodobé rituály aj slovná zásoba. Aj preto si myslím, že umenie, a zvlášť divadlo ako miesto živého stretnutia tvorcov a divákov, je dokonalým priestorom na otvorenie tejto komplikovanej témy, ktorá býva tak premlčaná, ako je nevyhnutná. Divadlo Petra Mankoveckého sa v inscenácii *Prevádzači* pokúsilo túto tému nastaviť, spájajúc ju s analýzou súčasnej kvality medziľudských vzťahov. Robia to s odstupom, humorom, ale do istej miery aj so snahou položiť divákovi existenciálne otázky.

Ako samotní tvorcovia povedali v diskusii po predstavení, východiskom pre nich boli osobné skúsenosti, takže využili divadelný priestor na tvorivé spracovanie pocitov a duševného stavu vyvolaného stretnutím s jednou z najtraumatickejších udalostí, aká sa nám v živote môže stať. Inscenácia, ktorá vznikla na základe objednaného textu (napísaného dramaturgičkou Lenkou Garajovou), je svojím spôsobom generačným vyjadrením dnešných tridsiatnikov, pre ktorých bol vznik sociálnych sietí a postupný rast ich dôležitosti v spoločenskom živote zjavnou zmenou, nie samozrejmosťou, ako je to už možno pre najmladšiu generáciu. Žijúci bez pocitu istoty, ktorý predtým ľudia hľadali v náboženstve, hrdinovia *Prevádzačov* vedia o zmysle života, láske a smrti rozprávať najlepšie, keď sú opití, ale aj tak k citovej komunikácii používajú zostavu hotových otázok amerického profesora psychológie Arthura Arona. V dialógoch sa opakujúce Aronove otázky, vytvorené ako prostriedok k tomu, ako sa zamilovať do druhého človeka, nenapĺňajú svoju funkciu, hlboké vzťahy sa na scéne neobjavia, aj keď zrejme všetci po nich túžia.

Zosnulý Emil Bodka nie je sprevádzaný rodinou, je jej zbavený takisto ako útechy cirkvi. Emilovi najbližší, ľudia, ktorí rozprávajú jeho príbeh, sú jeho kamaráti, ktorí sa zdajú byť rovnako stratení ako on. Rozdiel je v tom, že ešte život nevzdali, aj keď zatiaľ tiež nenašli šťastie v láske. Sú nútení konfrontovať sa nielen s ťažobou zármutku, ale aj s pocitom viny – že si nevšimli, nereagovali, nezastavili tragický koniec života.

Trpká diagnóza do veľkej miery hľadá vinníka práve v sociálnych sieťach, čo je určite zjednodušenie, no nemusí to byť považované za negatívum inscenácie, ale za výraznú tézu, ktorú chceli inscenátori komunikovať. Inšpirovaní knihou sociológa Tomáša Hrábka *Smrť na Facebooku* tvorcovia zaujímavým spôsobom porovnávajú rituály z iných kultúr a minulosti s novodobou internetovou komunikáciou. Škoda len, že postavy „prevádzačov“ akoby v polovici predstavenia strácali hlas na úkor zosnulého Emila Bodku, geniálneho konceptuálneho umelca (vieme, že je geniálny, lebo nám to na scéne povedali), a o to menej dôležitou a výraznou sa stáva téma vyrovnania sa s nezmyselnou stratou. Dokonca divák môže aj pocítiť ten dobre známy a dosť nebezpečný *glamour* príbehu talentovaného umelca, ktorý sa vo svojej múdrosti rozhodol vzdať ďalší boj s „prázdnu realitou“.